

VARGA JÁNOS:

Új akarattal a kun pusztákon

A bekötőúton a műúthoz értem, amikor azon egy ember jött Halas felől. Rá-
erős, nyugodt tempójú léptekkel haladt. Egymás mellé érve, köszöntöttem őt, mert
jóval idősebb volt nálam. Köszöntésem fogadása közben valósággal felmért értelmes,
barna szeme tekintetével. Én viszont őt. Meglepőnek találtam egyenes tartását, fáradt-
ságnélküli járását, mert fölül lehetett a nyolcvan éven.

A köszönés fogadása közben a levágott tetejű fekete báránybőr sapkát csak
mintha megigazította volna, amikor szólt:

— No, mi járatban van erre — öcsém? Mert nem erre a tájra való azt látom,
ha ritkábban teszek is kerület.

Elmondtam neki a Harka-Kötöny elnevezések iránti érdeklődésem, és a ka-
pott felvilágosításokat. Nem hagyta jóvá. Megállított és úgy magyarázott, szinte a
számbarágta a szót, nehogy elfeledjem.

— Kötöny nem a kunvezér neve, hanem inkább a rangja után lett elnevezve.
Annak a kunvezérnek, aki a kunokat a tatárok előli futáskor Magyarországra vezette,
Kutony volt a neve a rangja pedig „kete“. Sok idő alatt azután a keten-ből magyaros
beszéddel köten, kötön, utoljára Kötöny lett.

A kunok letelepülésekor a kete pusztája mellett a harkák pusztáját jelölték
ki. A „harka“ szóval pedig a kunok a bírókat tisztelték.

Kun-baksok Majsa, Kömpöc, Csólyos voltak. Azok után neveztek el a pusztá-
tákat. De Szónoktól (Szolnok) le egész Ómásig (Almás) apró kunbukrok telepedtek
le, néha már meglevő kis faluk mellé. Halas volt a legnagyobb. Azon a szálláson
élt a kovácsok, meg a faragók, gyógyítók legtöbbször.

Megindultunk s eltűnődve fűzte a szót: — Nem is lett volna itt a kunoknak
semmi baja. Jó legelő, jó halas vizek voltak erre felé. De volt velük baja a papi,
meg a lovagi uraknak, mert nem akartak vízre menni (megkeresztelkedni) és tartot-
ták a régi hitet: minden közös volt egy-egy bukorba. A lovagi és papi urak nagy
erővel rácsaptak a ketékre meg a lárókra. Nagyon sokat levágtak közülük. Az erőtlen
kunok azután megkeresztelkedtek, felvették a papi törvényt. Azóta nincs a kunoknak
ketéje. Csak az utolsó ötven évben, három uraság váltotta itt egymást.

De nemcsak az urak változtak itten. Váltakozott a szegénység is. Úgy hajította
itlen a cselédi nyomorúság az embereket minden évben, mint ahogy a barlangót
úzi, hajtja az őszi szél. Ilyen átkozott föld volt ez a pusztá azóta.

De aztán, ahogy a *Krasznája Ármija* ideért, — fűzte tovább a szót, — tavasz-
szal felosztották a földet. Változott az élet. Jobb lett, hogy a maga gazdája lett a
szegény. Nem maradhat fenn a kun átok sem örökké. Szűnőben van már. Kezdenek
visszatérni a „régii hitre“: a közösen szerzett földet, közösen védik. Ezt úgy lehet,
ha egykarra dolgoznak. A közös erő — nagy erő. Itt van nem messze a Vörös Csillag
— lelkesen nógatott a hangja —. Nézd csak meg őket, mint csinálnak azok! Úgy,
mint a régiek, a régi hiten. Ezek már megialpaltak, mint a tarack. Nem jöhet már
olyan tátorján szél nyugatról, amely képes volt kihordani alóluk a hofmokot.

Megkérdeztem: ő szövetségi tag-e?

Lehorgasztotta fejét. Megindult. Úgy csendes lépés közben, szomorkás restel-
kedéssel felett, gyenge mentegetőzéssel:

— Nem vagyok. Amikor kezdtek nálunk, vártam, hogy hívnak maguk közé. De, hogy maguk között mindig a jó munkabirokat emlegették, hogy magukhoz kellene azokat édesgetni, hát én nem unszolkodtam közéjük. Ha ők nem gondoltak rá, „a tudom“ sokszor ér annyit, vagy még többet, mint a „bírom“, fölöslegesnek tartottam rájuk löcsölni magam. Pedig hallottam, hogy van valahol az országban egy százéves tehenész, aki a jó munkájáért kitüntetést is kapott. Úgy gondolom, az se a „bírom“-mal, hanem a „tudom“-mal szolgált rá.

— Errefelé megyek. — mutatott balra.

— Bátyám! Hol és mikor beszélgethetnék ki magunk?

Könnyed, ingerkedő volt a szava:

— Mindig ott fiam, ahol vagyok... — s az öreget elnyelte a köd.

A Babó-majorban csend fogadott. Elmúlt már az az idő, amikor itt Babó Károly égszagató káromkodása harsogott át a majoron. Ez a „Vörös Csillag“ tévesz majorja most. Átlátni sem lehet a köd miatt az egészet, de rendnek kell itt lenni, mert nem botlik bele sehol az ember, valami elhagyott szerszámba. Minden fedél alatt van. A gazdasági épületek, — ha kibújnak a ködből — nem sokat mutatnak kívülről. A baromfiól kívül még be sincs vakolva. A vedlett külsejű épületek belseje azonban ellenkezőleg mind tiszta, rendben tartott. Mintha csak tegnap meszelték volna ki. A tehének nagy nyugalommal pihenték a tiszta almon, a lóistálló üres, az igák a trágyát hordták szét a földeken, de hazatértükre már friss álom várta a lovakat az állásokon. Az ólakban a hízók, anyakocák és a süldők nyugodtan szuszogva áludtak. A kifutó akol tisztára volt felmosva. Még nézegettem az épületeket és belsejét, — bár a látottak elismerésre méltók, — az a gondolatom támadt; innen könnyen el lehetne vinni valamit, vagy kárt lehetne tenni. Hiszen az egyetlen udvaron járó élőlény a lomposzórú puli-kuvasz keverék is csak kíséretet, de még nem is vakkantott. Azonban a feltevést kénytelen voltam azonnal el is ejteni magamban, mert egy fiatal hang ezt kérdezte:

— Kit, vagy mit keres elvtárs?

Válaszoltam, s a hang útbaigazított merre menjek, hogy az emberekkel beszéljek. Míg odaértem, revizio alá vettem előbbi gondolatom és úgy módosítottam: „alighanem ezeknek csak a jóhíruket lehet elvinni innen.“

A mondott helyen hét nevető szemű ember lapátolta a megtöltött silóba a terhelő földet. Benn a silóban a földet egyengető ember nevetős szóval ingerelte őket: — Ha megfeszültök is, akkor sem temettek be.

Amazok nevetős szeme összevillant és még nagyobb tempóval dobálták fel a földet. A földet egyengető ember bajusza megmozgott, és ő maga egyenes mozdulatokkal húzta szét a kapával a bedobált földet. Olyannak látszott a kis társaság, mint a játékot élvező, abban örömet találó gyerekbanda. Élvezet volt a dolog nekik. Odaköszöntésekre vettek csak észre. Kérdéseimre csökkent a munka lendülete, valamennyien rám figyeltek, és közben hol egyik, hol másik válaszolt.

Az elnök nincs otthon, bent jár a járásnál. A brigádvezető az egyetlen itt az alapító tagok közül. A többi az első, második évben a nehézségek miatt megtorpant, de a később jött tagság megmaradt. Tényleg nagyon szegényen kezdtek, de az állam segítette. Adott négy lovat, húsz kocát és egy juh törzset. Színtelen, száraz hangon, minden dicsekvő árnyalat nélkül sorolták a statisztikaszzerű adatokat. Most van, huszonnégy lovak, ötvenkét márhájuk, négyszázhuszonhat juh, negyven anyakocsa, negyven hízó, negyvenkilenc süldő, tyúkféle ezer körül, hatvanhat maglúd.

A beadást csaknem teljesen teljesítették, még a kukorica beadásból van hátralék, amelyet legföljebb hat hízó leadásával kiegyenlítenek. A kapott törzsszállományt megadták már az államnak. A jószágtartás jó hasznot ad. Csak a gyapjuért kapott pénz jó két forinttal emeli az egy egységre járó részt, de jóval több a tejhaszon, és azzal csaknem egyenértékű a baromfi-haszon.

Van még egy kevés adósságuk a második évről, amikor egy százkilencvenhat méter mély kutat fúratnak, számítva öt hold öntözéses kertészetre. Ahhoz szivómotort a víztárolóba húzni a vizet, és egy centrifugális szivattyút vettek, mely a tárolóból emelte volna az öntözéshez a vizet. Gőboly hízolására önitató istállót építettek. Ezek a beruházások még meddők, mert nincs lehetőség kihasználni, mivel kevés a tagság a belterjes gazdálkodásra való áttéréshez. Az odúszerű cselédlakásokat is lakhatóvá

építették. Egy épületet rendbe hoztak iskolának, kultúrteremnek és mozinak. Saját vetítő berendezésük van.

Mintegy igazolásképpen a köd megritkult egy röpke percre, és megláttam a hívogatóan kedves, horvörös vakolatú cseréptető iskolai épületet. Az övék az iskola és gyerekeik tanítója is: Vida Lajos elvtárs. Az tanítja osztatlan tanítással mind az ötven utánpótlást a nyolc osztályban. Vida elvtárs már eltervelte: hogy a tavaszon úttörő kísérleti telepet létesít az önként jelentkező úttörőkkel. Minden gyerek kap egy tíz öl hosszú sort gondozásra, minden növényből. Ki fogják kísérletezni a nehezen honosuló más égalji növények gondozását is. Hátha a gyerekek botladozása rávezet arra, hogyan lehet beérlelni a kúnpuszták fekete homokján a gypatot is, ami nagyon jó volna, mert az előző években, mikor kötelező volt a gypapot vetése, náluk gyönyörű volt mindig a gypot, gubó-gubót ért rajta. De mihaszna volt az egésznek. Nem bírt kikovadni. Alig egy-két mázsát szedtek holdjáról, amikor ha kikovadhatott volna mind, elérhette volna a termés a húsz mázsát egy holdon. Így csak kárba veszett a ráfordított munka, mert a kovadatlan leszedett gubókból nem lett semmi jövedelem, mivel az mind összerohadt.

Bizony akkoriban nehezen ment a dolog, de haladtak mégis. Jó volna, ha az utánpótlás felnevelkedése előtt szaporodhatna a tagság. De az nehezen megy. Nem azért mintha nem volna új belépő, hanem azért, hogy az új tag belépése esetén lakást kér. Az pedig nincs. És nem is érnek rá építeni, mert akkor a termés maradna el, az elhanyagolt növényápolás miatt. Nagyon sok a földjük; sok munkát kér éven át az ötszázkilencvenhat hold szántó és kétszáz hold kaszáló. Mind a negyvenhat tag állandó munkában van. Nincs idejűz vályogvetésre, építésre. Legutóbbi is nyolc új tagot nem vehettek föl, mert nem adhattak nekik lakást. Pedig aki a Vörös Csillagba jelentkezik, az mind tudja nem létszám szaporodásra kell itt az ember, hanem szíves munkára.

Nemcsak a közösből van látszata a jó munkának, hanem otthon a háztájon is. Minden tagnak van tehene, csak a brigádfőnöknek nincs. Annak sem azért, mert nem bírt volna venni, hanem azért, mert az övé már három hónapja felfúvódott és elhullott. Ezideig még nem volt ideje elmenni „vásárt látni“ — nem engedte a közös. Mindig van sürgős végezni való a közösből. Csodálkozott is a Petőfi TSZ tagsága, mikor a Harnóczi-tanya mellett a krumpliföldet kápálták, hogy honnan tudott a Vörös Csillag harmincöt kapást odaküldeni? Amikor csak negyvenhat tagja van, s amikor a fogatosok, jószággondozók nem érhetnek rá kapálni menni, mert azoknak is volt hol megfogni a munkát.

A fitók nyitja: a jó kedv. A Vörös Csillag-beliék egyre-másra huszonhét mázsás kenyérgabonát hét-nyolc választási malacot, egy és háromnegyed bárányt kaptak az évi munkájukért, nem szólva az árpa krumpli, tengeri járandóságról. Hízik is mindnyájuk óljában hol három, hol öt disznó, és ott vannak néhol a jövő évi befogásra a süldők is — a nyári malacokból. Termeltek dohányt, rostikendert és cukorrépat is. Mind jól fizetett.

A dicsekvésnek árnyalata sem érzik válaszaikból. Összegezõ kérdésemre, hogy egyénileg jó-e rájuk nézve az év eredménye, a silóföldet egyengetõ ember válaszolt:

— Gondolhatja, ha tudja: én most egy éve gyüttem a Vörös Csillagba. Akkor egy kocsin hozták ide minden holmimat. Azt is elbírták volna húzni egy ló. Egész évben előlegből éltünk. Most már van tehenem is, és amim van, nem hiszem, hogy nyolc kocsira fölférne, de a lovaknak húzni kellene hozzá. —

Az öreg szava jutott eszembe: „megtalpaltak.“

Szerettem volna látni a juhnyáját, de nem tudtak útbaigazítani merre legeltetik őket. A köd nagy volt, nem engedte, hogy meglássam merre lehetnek. Pedig szép lehet egy akkora nyáj.

Elköszöntem.

...A Harnóczi tanyánál azt hittem megtaláltam a nyáját. A tanyakerítés bejárójánál vaskos bárányok bukkantak ki a ködből. Örzőjük befelé terelte őket a buja rozsvetésről. Jól látkak már. Elcsodálkoztam: asszony a pásztor. De még sem az. Az asszony: Gyóni Istvánné. S a bárányok habár egy kis nyáj — nem a Vörös Csillag nyája. A Harnóczi tanyán lakók háztáji gazdaságainak kis falkája, ahogy ezt Gyóniné az értésemre adta. Az övéké hét, míg többieké kettő-három. A bárányokat az egy-ségre kapták. Ők is csak kettőt kaptak, a többit úgy váltották meg azoktól, akik többen kaptak egy bárányt és osztolni kellett rajta. Inkább eladták, minthogy le-

vágják és a húsán osztozkodjanak. A bárányokat felváltva legeltetik. Legelő van a buja rozson, és annak hasznára van, mert ha nem legeltetnék, sásolni kellene a rozst.

Gyóniné különben — mikor látogatásom célját ismertettem vele — régi kedves ismerősként fogadott. Ő maga jó ötvenéves. Erős bokasüllyedése lehet. Fájdalmas, hajlott járású. Amikor megkérdeztem, miért nem adták el őket is a bárányokat, hiszen a városiaknak kellene a hús, akkor szembefordult velem:

— *Irigységből.* Nagyon irigy vagyok azokra, akik megeszik a kis bárányt. A kis husocskájából alig ehetnek tizenhatan finom falatot. Az irhácskája is kicsi. De ha két évig tartjuk őket, egy legalább nyolc kiló gyapjút lead odáig és még bárányt is vet. Ha akkor vágják le, akkor nyolcvan ember lakhat jól egyszer jó birka-hússal. De mi két év múlva is legjobb szeretnénk tovább tartásra adni, szaporodjon a tejhozama, a báránya és evapjúja.

Közben beterelte a bárányokat és meghívott: töltsen náluk az éjszakát. Elfogadtam a meghívást, és örökös szorgoskodása közben beszélgettünk a régi és új sorsról.

Az élet megváltozását a magukén át nézi. Amikor cselédeskedtek — jó, ha harminc csirkét bírt évente nevelni. Az egész családnak csak nagy néha került csirke a lábásba. Akkor csak olyan negyven, legföljebb hatvan dekás, és az is csak egy. Ha nagyobb volt a csirke, akkor megvették a piacon, és kellett a pénz sóra, petróleumra. Most meg bir nevelni száz csirkét is, és a nagyobb részét maguk eszik meg. De most már a levágásra kerülő csirke legalább kilós kell, hogy legyen, pedig a gyerekek sincsenek otthon. Beharmatozódott szelíd szeme, részketett a hangja, mikor a sovány kosztról beszélt, amilyenl gyermekit kellett táplálnia, s amely miatt elveszett akkor az ereje, és elnyomorodott önmaga is.

A gyerekek már kirepültek. Mind dolgozik a párjával együtt. Az egyik Pesten, a másik Szegeden, a harmadik a faluban lakik. Azokkal szemben nem oly gonosz az élet, mint velük volt. Az unokák olyanok mint a potykák. Pufók, mosolygós, élénk mind. És ismét könnyezik. Kisajtolja szeméből a könnyet a múlt, eszébe jutnak sápadt, ványadt, bőgő gyerekei, és maga előtt látja vidor unokáit. A sárgó könnyeken áttör a boldog mosoly is... Mint mesében a síró és nevető szemű királynak...

De ha előjött a panasz, nem áll meg a múltnál. Aggodalmaskodik a gyerekek miatt. A pestieknek nagyon kicsi a lakásuk. Igaz, van elég ennivaló, kaphatnak sokat, de nem mindent. Hentesáru sok van, de drága keresethez, és nem mindenki-nék szájaize szerint való. Aztán van baj a pusztán is. Rizsát soha nem lehet kapni. Pedig illene. Itt termelnek dohányt, cukorrépat, kendert. Ebből jut a rizstermelőknek is, már abból, ami belőle készül. Akkor miért nem jut a pusztára rizs, legalább disznóólésre háromkilónyi egy házhoz?

Beszédközben beesteledett, a vacsora is megfőtt. Hazatért Gyóni István is a munkából. Középmagas, barna ember, kemény, mint akit görcsös tölgyfából faragtak. Olyan darabos, nyers a szava is, de őszinte. Bozontos szemöldöke alatt a szeme kutató. Szeme szögletében bujkál a ravaszság, de elbújni nem tud. Még nagyot sem néz a vendégre, mintha mindennapos szokás volna náluk. Szíves, kemény kézfogással üdvözl. Azután a fejődedényt fogja. Ő fej mert a tehén rugós és felesége nem bír vele. Két tehénük van. A másik már elapasztott. Zöld fűre mehet választása után a borja.

Vacsora közben Gyóni a feleségét számoltatja el a házkörüli dolgokról.

Vacsora után Gyóniné mosogat, azután megágyaz. Pista bácsival meg a Vörös Csillagra kerítjük a szót:

— A Vörös Csillagnál is volt baj, — és nem is kicsi — a megalakulás után. Mi ötvenbe kerültünk ide, mándjárt az első elnök elzavarása után. Amint beszéltek, az elzavarás nem ment könnyen, mert nagyon bevágódott ember volt, és a mezőosztály meg a járás nagyon pártolta, mert bátran merete az újat. Ragyogó terveket gondolt el. Öttholdas öntözéses kertészetet, önitatós göboly és marhaistállót, és a lakóházakat padlózni, új, rendesen záró ajtó, ablakkal ellátni. Elfogadták, jóváhagyták a terveit. Költségkeretet, hitelt kapott a csoport. A tagnak csak az előnyös oldalát mutatták meg a terveknek, a hátrányosat a mezőosztály és a járás is takarta, vagy nem ismerte fel. A beruházások végzése a tagnak munkaidejének nagyobb részét foglalta le. A növényápolásra, időben való betakarításra alig ma-

radt erő, így kevés termés, sok kiadás után — mert a kölcsöntörlesztést kellett fizetni, zárszámadás után kevés jutott az egységekre.

Növelte a bajt, hogy az elnök a kulák apósához húzott. Az építkezéshez kapott anyag-szállítmányt a tázlári állomáson állította le, azzal az okkal, hogy így kevesebb vasúti szállítást fizetnek, és maguk Tázlárról is haza bírják nagyobb megterhelés nélkül fuvarozni az anyagot. A valóságos ok az volt, hogy így az apósoknak jobb alkalma volt a maga számára hazahordani az érkezett anyag jó részét, amit ott nála be is építettek. Erre későn jöttek rá, amikor még a szobák számára sem volt elég a padló deszka, nemhogy a konyhákba jutott volna. És az ajtó, ablak is kevés lett a majorsági lakások rendbehhozásához. Mikor tisztán látták, mint történhetett a dolog, ásóra, vasvillára kaptak és elzavarták az elnököt. Hogy mi lett az első elnök további sorsa, nem tudja senki, csak azt, hogy, az apósánál beépített anyagot is a Vörös Csillag fizette meg.

— Mikor idekerültünk, azelőtti napokban tűnt le az elnök csillaga. Vejemet választották meg elnöknek. én a pártszervezet titkára lettem. Nehezen mentek a dolgok, mert a tagság el volt kedvetlenedve, nem szívesen dolgozott. Vejemet hamarosan elvitte a járási pártbizottság. Akkor az én nyakamba szakadt az elnökség. Csináltuk a dolgokat úgy, ahogy tudtuk. Lassan rendbejött minden. Most nem állunk az utolsó helyen. De megdolgoztunk érte keményen. —

Gyóniné esti dolgát elvégezve üldögél a széken. Nagyokat bólint. Szundikál. Jó magamat pedig az érdekelt, hogyan sikerült a tagság közömbösségét megtörni, munkakedvét feléleszteni?

Pista bácsi elnyílt szemetükrén nagy bukfencet vetett a ravaszság.

— Tudom én, azt nagyon; nem a ló húzza a terhet, hanem a lóban levő alak. Hiszen jóformán egész életemben kocsiskodtam. Azt is tudtam, hogy a tagság nehezen talkarózik be azzal, amit a régi vezetők zárszámadása után kapott. A telet valahogy átsínylették, de olyan gyenge kosztan dolgozni nem lehetett. Azért megbeszeltük, hogy szorgos munkák idején főzetünk azoknak, akik dolgoznak, jó kiadás, erőt adó ételt. Így bírtak az emberek dolgozni, az erővel meg a kedvük is megjött. Főztünk eleget. Az asszonyok is mind sűrűbben, állandóbban jártak dolgozni, szaporították az ember egységét. Az ebédből a gyerekek részére is maradt egy kevés. Este az asszonyok csak a gyerekek számára főztek otthon hamari ételt. Most már az is könnyebb; mert mindenkinek van tehene.

— Így szoktunk bele az állandó munkába.

— Nagyon sok dolgunk van mindig. A növénytermelésnél több mint húsz hold föld munkája esik egy tagra. Más sürgős, soronlevő dolgok miatt úgy látszott, nem bírjuk kiegyelni a répát. Megkérdeztem a tagságtól: — Mit szólnának hozzá, ha a legközelebbi vasárnap lakodalmat tartanánk. Éppen olyan jó lesz a koszt, mint minden jórapal lakodalomban: de tánc helyett a répát egyeljük ki. Jónak tartották. Vasárnap kinn voltunk apraja, nagyja; a reggeli is jó lakodalmiasan kiadós volt. Akkor megjött a kedvük és egymást biztatták, szorították. Délre meg is bilent a föld. A nagyobb fele ki volt egyelve. Délután még szaporábban haladt, és napszállat előtt kész voltunk. Dalolva, táncolva menünk vacsorázni... A piacon megadtak volna jó másfélezetet a vasárnapra elfogyasztott tyúkokért, tejfő és túróért, de ennél nagyobb haszna lett a tagságnak az idejében elvégzett egyelés után. Így még majd annyi értékű cukor került minden egyes tag kamrájába a zárszámadás után, mintha levénült volna a fiatal répa.

Megkérdeztem: — Ha így rendbejött elnöksége alatt a Vörös Csillag, miért nem ő az elnök most is?

Nagy lélegzetet vett, sóhajnak is beillett:

— Sok bennem a hiba. A legnagyobb az, hogy annakidején csak két télen jártam iskolába. Így bizony nekem nagyon nagy dolog elolvasni a rendeletekből meg a szempontokból egy oldalt is. Hát még az egészet. Egészen belepistulok — ha bár így is Pista vagyok — mikorra végig bökögök rajtuk. Ehelyett úgy csináltam, ahogy legjobbnak láttam.

— A másik hibám az, hogy az iroda sohasem fogott. Úgy gondoltam, elég ott a könyvelő. Ha ellenőrzés jött, vagy bár honnan jöttek, engem nagyon véletlen volt, amikor bent találtak, — még a majorban is. Úgy éreztem, nekem ott a helyem, ahol a tagság dolgozik. Az annyira bele van merülve a dologba, hogy nem lát előre. Ha

ott voltam velük könnyebben megbeszéltük a dolgokat, anélkül, hogy egy kapavágást is késett volna a munka. Nem kellett külön értekezletet tartani, és ha valami hiány, vagy akadály mutatkozott, nem kellett küldönc, hogy mondja meg az elnöknek, ez vagy amaz hiányzik. Ott kinn tudtam meglátni, hogy hol segíthet a gépállomás, és így odaért a gépállomás segítsége idejében. Ha az utolsó percre hagyjuk, akkor a gépállomás is elkésik egy pár napot, mert nem tarthat készenlétben a mi számunkra gépet, embert, hogy azonnal küldje. Igaz, a gépállomás segítsége sokba került. De többé kerülni volna, ha nem segít. Akkor kevesebb jutott volna zárszámadáskor.

— Megláttam azt is, hogy saját erővel nem bírjuk háromszor kapálni a kukoricát. Megbeszéltük: kiadunk 60 holdat harmadából háromszori sorolásra és törésre. A sorokat ekekapával mi húztuk meg. A harmadosok holdja után tíz-tizenkét mázsa csöves kukoricát kaptak, töréskor. Elég nagy orrt kaptam a részbe adásért, mert úgy mondták, nekünk nem szabad kizsákmányoló módra termelnünk. Pedig a tagságnak se esett többi erő egyre-másra az egységre, mint azok kaptak. Haszon, az persze lett. Ha nem adtuk volna ki, akkor a hatvan holdon jóformán semmi termés sem lett volna. De így majd tízenkét vagonnal jobb kukoricánk lett. Az meg, ha nem terem, úgy is kellett volna a beszolgáltatást teljesíteni a föld után. Bizony nagyon meghúzta volna az osztani valót, ha nem terem. Így meg lett erő a tarlót bevetni kölessel, csalamadéval. Van takarmány bőven, lehetne göbolyt hizlalni, ha volna mit a hizóba állítani. Gondoltam arra, hogy a mosti hizó negyven disznóból, — ha beadtuk a hatot, és levágtuk a jövő évi étkeztetéshez nyolcat, — eladjuk a huszonhatot és az árért veszünk másod, harmadrendű marhákat és kihizlaljuk elsőrendűre és így adjuk el. Azonban meggondoltam, erre még rámondhatják, hogy kupeckedünk, és megüthetem úgy a bokám, hogy egész életemben a fejemre sántítok. Inkább azon voltam, váltásnak már le.

Jó lett volna ellenmondani, bizonyítani: helytelenül cselekedett a megfutamodással, de nem volt rá erőm, mert teljesen igaz van. Sok esetben értelmiségiek is elakadnak a rendelkezések értelmezésében, de még inkább a végrehajtásban. Hogyne akadna el Gyóni István minden jó akaratát mellett az ő kétféle iskoláján szerzett tudásával. Így hát a másik termelő szövetkezet a „Petőfi” fejlődéséről, erejéről érdeklődöm. Nem hiába. Meglehetősen ismeri azokat, mert ahogy mondja „rokonának” tartja őket. Beszámolója szabatos:

— A Petőfinek talán harminc tagja van és 600 hold földje. Jóságállománya 16 ló, 45 marha, 72 sertés, és nyájnyi juh. A Kossútnak 14 ló, 45 marha, 54 disznó és 60 juh az állománya. Tagsága harmincnégy vagy 36, földje szintén 600 hold.

— Talán rosszabb a földjük, mint a Vörös Csillagé, hogy úgy elmaradtak a fejlődésben? — kérdeztem.

— Nagyon jó gabonatermő föld mind a három szövetkezeté, de a kapásokat nem minden évben lehet rendesen munkálni. Sok az apró lapos, ahol eső után a víz megáll. Az akadályozza a munkát, mert fogatos kapával nem lehet végigmenni a táblán, a sekély vízállás alatt úgy felhígul a homok, hogy a ló is és az ember térdfele felül belesüllyed. Ezekben a foltokon minden kipállik. A gabona is, de ott legalább nem akadályoz, a további dologban. Ebben egyformán állunk mind és nem tudjuk, hogy lehetne rajta segíteni. A Petőfinél azonban más baj is van. Ott is hasonlórú volt az első vezetőség, az elnök, mint nálunk, csak azt 1952-ben ismerték ki. Akkor kiverték a tanyából. Azóta éled, de nekik még több föld jut egy tagra és ezért a késett dolog, az oka elmaradásunknak. A „Kossuth” meg ott vettette el a sort, hogy első típusúnak alakult. Ott nem volt a vezetéssel baj, csak későn tértek rá az igazi közörsre. Ha a hármasnál kezdik megalakuláskor, ők lennének az elsők.

Másnap reggel megnéztem a hizók etetését is. A hizók hamar áttértek a dalnok-versenyről az evőversenyre. Olyan százhusz-házharminc kilósak lehetnek már. Gyóninél még egyszer elmondta a disznókkal való számításukat. Elbúcsúztam tőle, tiszteltetve Gyóni bácsit, aki közben már „megszökött” dologra, nem akarván háborgatni alvását.

Az ég szürke búrja a vízórátájon meghasadt délfelől. A nap ragyogó sugarai új színben mutatták meg a pusztát. A termelőszövetkezetek nagy zöld tábláin túl sokszáz újjongó zöld szalag nevetett föl a rozsdás színű elhalt, réti földek között. Észak-nyugatról látszott a kötényi erdő patinás bronz színű tömbje, mely mintegy

bástya védi az ártó szelektől a pusztát. A mögött áll valahol Kutony sátorhalma, az új falu. Vidoran mutatja magát, túlnyomórészt fehér falú, cserepes házaival. Egyelőre még másként csupasz, mert az utcákra ültetett akácok még nagyon fiatalok, és nem visznek szint a falu képébe.

Benéztem a Tanácsházára is. Beszéltem a fiatal V. B. elnökkel, aki Gyóni Pista bácsi veje. Mint tanácselnök is fiatal, novemberben választották meg. A fiatal elnök részben megerősítette az öregtől kapott adatokat Harkakötönyről, összehasonlító statisztikai adatokkal szolgált. A szám-statisztika rideggé teszi olykor az egész környezetet. De a fiatal tanácselnök felsorolása annyira teli van az átélés gyönyörteljesítő érzékeltetésével, szinte a nap süt szavain át. Ebből is kiemelkedő a közoktatás ügye. Az önálló közigazgatásra való átszervezés előtt a területen kétsz osztatlan iskola volt, egy-egy tanerővel, ami most két-két tanerővel tanít, a község területén épült egy új iskola és most kilenc tanerő tanít háromszáz létszámú tankötelest. S a falu területén ötvenegy új ház épült.

Az adatokat bejegyezgetve noteszomba, búcsúzom a kun-falutól. Ahogy megyek az út mellett a rozstáblán pásztor lányt hallottam énekelni. Űde hangján a „Trubadur“ kovács-kórusának dallama szállt és egy ekeszarvat fogó ember feje figyelmesen emelkedett, úgy hallgatta a munka gyönyörű melódiáját. Szépnek találta a társas munka örökszép melódiáját, de csak nevetve csóválgatta fejét. Tettszett neki már, amit meg nem értett, hogy változik itt is az idő: a föld. S főleg a fiatalság már újfajta énekeket dalol.

A traktorok fémes dobogással, dübörögték a taktust a leány dalához s így ébresztgették az elkövetkező jobb holnapot!

PETROVÁ CZ ISTVÁN:

„Én“

— Magamnak és fiatal barátaimnak —

*Kamasz ifjú, indultam a társak
seregéhez, ők jöttek elé, m,
s mikor egymáshoz érnének, közénk áll
az a csúf, hideg én,
az a csúf, hideg én.*

*Lobogásra, örökre születünk,
nem enyészni üszök-feketén.
Magad megszzenesedsz! Mit akarsz hát
te örömtelen én,
te örömtelen én?*

*Lehetsz minden — magadban külön
[vagy,
s csak a másban feloldva — egyén!
Önmagadban hiába is oldódsz
te egyéntelen én,
te egyéntelen én!*

*Nyakas lényednek emberik arca
zokog börtönöd vak fenekén.
Ki a fényre őt mért nem eresztetd
gonosz, zsarnoki én,
gonosz, zsarnoki én?*

*Fel; az ifjú tavaszba emellek,
s rügybontó sugarak melegén
befagyott csigahéjad feloldom
te konok, dacos én,
te konok, dacos én.*

*S nyakas lényemnek emberibb arcát
kitakarom, mosdassa fény...
S belenőve a termékeny másba
leszek végtelen én,
leszek végtelen én!*